

**OLIV TA'LIM TALABALARI UCHUN ZAMONAVIY O'QITISH
METODIKASI**

NamDTU o'qituvchisi

Otamirzayev Samad Olimjon o'g'li

Kalit so'zlar : *SELFED, o'z-o'zini o'rgatish, oliy ta'lim, interfaol metod, refleksiya, mustaqil ta'lim, talaba faoliyati.*

Annotatsiya: *Maqolada zamonaviy ta'limda o'zini o'zi boshqarishga asoslangan "SELFED" o'quv metodi yoritilgan. Oliy ta'lim talabalari uchun bu metod mustaqil ta'lim olish, o'z fikrini shakllantirish, ma'lumotlarni tahlil qilish va real hayotga mos qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Maqolada metodning asosiy bosqichlari, uni dars jarayonida tatbiq qilish yo'llari va foydali tomonlari ko'rib chiqiladi.*

Kirish

Hozirgi kunda oliy ta'limdan asosiy maqsad — mustaqil fikrlovchi, tanqidiy tahlil qiluvchi va yangilikka intiluvchan mutaxassislarni tayyorlashdir. An'anaviy yod olishga asoslangan o'qitish metodlari bu maqsadlarga to'liq javob bera olmaydi. Shu sababli, talabaning o'zi faol ishtirok etadigan va ta'lim jarayonini boshqaradigan interfaol metodlar zarur. **"SELFED"** (Self education) metodi — ana shunday ilg'or yondashuvlardan biridir.

1. SELFED metodining mohiyati

SELFED so'zi ingliz tilidagi "Self Education" iborasidan olingan bo'lib, "o'z-o'zini yo'naltirgan ta'lim" degan ma'noni anglatadi. Bu metod shuni anglatadiki, talaba o'qituvchining nazoratisiz emas, balki yo'l-yo'riqlari asosida o'z bilim olish jarayonini o'zi boshqaradi.

Metod quyidagilarga asoslanadi:

- Talaba o'quv maqsadini o'zi belgilaydi.
- Bilim olish manbalarini tanlaydi.
- Bilganini tahlil qiladi, amaliyotda sinaydi.

- O‘zining o‘rganish jarayonini baholaydi va takomillashtiradi.

2. SELFED metodining bosqichlari (talabalar uchun soddalashtirilgan shaklda)

Bosqich	Mazmuni
1. Maqsad qo‘yish	Men nimani o‘rganmoqchiman? Nega bu muhim?
2. Manba izlash	Kitob, maqola, video darsliklar, internet resurslar
3. O‘rganilganlarni amalda sinash	Misol: laboratoriya ishi, loyihada ishtirok etish
4. Natijalarni tahlil qilish	Nima tushunildi? Nimalarda qiynaldim?
5. Keyingi bosqichni rejalashtirish	Yangi maqsadlar qo‘yish, xatolar ustida ishlash

3. Oliy ta’limda qo‘llanishi: misollar bilan

Quyidagi misollar orqali bu metod qanday ishlashini ko‘rish mumkin:

Kimyo fani uchun: Talaba “Elektroliz” mavzusini o‘rganmoqchi. U quyidagicha harakat qiladi:

1. Maqsad: Elektrolizni tushunish va misol bilan izohlash.
2. Manba: Darslik, YouTubedagi laboratoriya videolari, maqolalar.
3. Amaliyot: Elektroliz tajribasini darsda bajarish yoki model yasash.
4. Refleksiya: O‘z ishlashiga “Men to‘g‘ri tushundimmi?” degan savol berish.
5. Keyingi qadam: Boshqa elektrokimyoviy jarayonlar bilan taqqoslash.

4. SELFED metodining afzalliklari

1. Mustaqil ishlash ko‘nikmasi shakllanadi.
2. Tanqidiy va analitik fikrlash rivojlanadi.
3. Tashabbuskorlik, kreativlik ortadi.
4. Raqobatbardosh mutaxassis bo‘lib yetishishga xizmat qiladi.

5. SELFED metodini samarali tatbiq qilish uchun shartlar

- Pedagogik qo'llab-quvvatlash: O'qituvchi talabani yo'nalishini belgilab beradi, lekin majburlamaydi.
- Raqamli resurslardan foydalanish: Moodle, YouTube, ResearchGate, Google Scholar, ChatGPT.
- Guruhda fikr almashish imkoniyati: Birgalikda o'rganish va baholash.
- Refleksiya yozuvlari: Har bir mavzudan so'ng "Men nimani tushundim?" yozuvi topshirish.

Xulosa

SELFED metodi oliy ta'lim muassasalarida talabani shaxsiy ta'lim yo'lini mustaqil qurishiga imkon beradi. Bu usul faqatgina bilim emas, balki hayotiy kompetensiyalar – tanqidiy fikrlash, muammoni hal qilish, qaror qabul qilish kabi ko'nikmalarni ham rivojlantiradi. Har bir o'qituvchi bu metodni bosqichma-bosqich o'z faniga moslashtirgan holda joriy qilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1 **Otamirzayev, S.** (2023). Pedagogik shart-sharoitlar: o'quvchilarning kimyo faniga doir amaliy kompetensiyalarini rivojlantirish. *Ekonomika i sochiom*, 5(108), 447–449.
- 2 **Otamirzayev, S.** (2023). Professional ta'lim o'quvchilarining kimyo faniga doir amaliy kompetensiyalarini rivojlantirishdagi ilmiy-pedagogik muammolar va ularni bartaraf etish usullari. *Ta'lim, fan va innovatsiya*, 3, 447–453.
- 3 **Otamirzayev, S.** (2024). Pedagogik sharoitlar kimyo fanida amaliy kompetensiyalarni rivojlantirishda. Namangan: Muhandislik–Qurilish Instituti.
- 4 **Otamirzayev, S.** (2024). "Selfed" metodi qo'llash orqali professional ta'lim o'quvchilarini amaliy kompetensiyalarni rivojlantirish. *Konferensiya to'plami*, Aholi farovonligini oshirishda ..., 109–112.
- 5 **Otamirzayev, S., & Islomova, N.** (2023). Mustaqil ta'limni rivojlantirishda metakognitiv yondashuvlar. *O'zbekiston pedagogika jurnali*, 2(3), 21–28.

- 6 Garrison, D. R., & Vaughan, N. D. (2020). *Blended Learning in Higher Education: Framework, Principles, and Guidelines*. Jossey-Bass.
- 7 Knowles, M. S., Holton, E. F., & Swanson, R. A. (2020). *The Adult Learner* (9th ed.). Routledge.
- 8 Guglielmino, L. M., & Guglielmino, P. J. (2021). Self-directed learning: The core of successful learning in the 21st century. *Int'l Journal of Self-Directed Learning*, 18(1), 1–12.
- 9 Song, D., Rice, M. F., & Kang, M. (2020). Learning analytics for self-regulated learning in online higher education: A systematic review. *Internet and Higher Education*, 45, 100728.